

**Föreskrifter
om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS
2012:18) om kursplaner för kommunal
vuxenutbildning på grundläggande nivå;**

SKOLFS 2018:42

Utkom från trycket
den 9 juli 2018

beslutade den 20 juni 2018.

Med stöd av 2 kap. 11 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning föreskriver Skolverket att bilagan till Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:18) om kursplaner för kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå ska ha följande lydelse.

-
1. Dessa föreskrifter träder i kraft den 15 juli 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för kurser i hem- och konsumentkunskap som har påbörjats före den 15 juli 2018. De äldre bestämmelserna gäller dock senast till och med den 1 juli 2019.

På Skolverkets vägnar

PETER FREDRIKSSON

Maria Skoglöf

Geografi
Kurskod: GRNGEO2
Verksamhetspoäng: 150

Kunskapskrav för geografi betyget E	Kunskapskrav för geografi betyget C	Kunskapskrav för geografi betyget A
Eleven har grundläggande kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då enkla geografiska mönster av handel och kommunikation samt för enkla och till viss del underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för enkla och till viss del underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.	Eleven har goda kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett relativt väl fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då förhållandevis komplexa geografiska mönster av handel och kommunikation samt för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.	Eleven har mycket goda kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett väl fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då komplexa geografiska mönster av handel och kommunikation samt för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.

¹ Senaste lydelse SKOLFS 2017:85. Ändringen innebär bl.a. att kursen hem- och konsumentkunskap utgår.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett i huvudsak fungerande sätt, samt för enkla och till viss del underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven har grundläggande kunskaper om Sveriges, Nordens, Europas och världsdelarnas namngeografi och visar det genom att med viss säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt. Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för enkla och till viss del underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.	Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett relativt väl fungerande sätt, samt för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett relativt ändamålsenligt sätt. Eleven har goda kunskaper om Sveriges, Nordens, Europas och världsdelarnas namngeografi och visar det genom att med relativt god säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt. Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för utvecklade och relativt väl underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.	Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett väl fungerande sätt, samt för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Eleven har mycket goda kunskaper om Sveriges, Nordens, Europas och världsdelarnas namngeografi och visar det genom att med god säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt. Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för välutvecklade och väl underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.
--	---	---

Kurs: Grundläggande kurs i naturorienterande ämnen (inledande kurs)

Kurskod: GRNNOA2

Verksamhetspoäng: 100

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i naturvetenskap har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom områden som miljö, teknik och energiförsörjning. Kunskaperna har också betydelse för att den enskilda individen ska kunna göra medvetna val till exempel kring hälsa och som konsument. Med kunskaper inom det naturvetenskapliga området får individen redskap för att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och handlingsberedskap för att verka och bidra till en hållbar utveckling.

Undervisningen i den grundläggande inledande kursen i naturorienterande ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att ställa frågor om naturvetenskapliga företeelser och sammanhang utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Vidare ska undervisningen ge eleven förutsättningar att söka svar på naturvetenskapliga frågor med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor. Som en del av systematiska undersökningar ska eleven, genom praktiskt undersökande arbete, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digital som annan utrustning. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom detta ökar också elevens förmåga att formulera egna argument och göra egna ställningstaganden. Eleven kan därigenom också utveckla sin tilltro till att aktivt delta i olika situationer och sammanhang i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Undervisningen ska ge eleven möjlighet att utveckla förståelse för vilka konsekvenser de dagliga valen och handlingarna i vardagsliv, samhällsliv och arbetsliv får för människa, samhälle och natur. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla förmågan att värdera och hantera bland annat information och reklam riktad till enskilda personer men även i andra sammanhang där naturvetenskapliga kunskaper har betydelse. Därigenom ska eleven ges förutsättningar att hantera valsituationer i vardagsliv och arbetsliv som rör energi, teknik, hälsa, miljö och samhälle och kunna fatta välgrundade beslut.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar förtrogenhet med naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur de formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden. Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar förmågan att samtala om och tolka texter med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleven att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild. Ett historiskt perspektiv ger eleven inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt påverkar varandra och vilken betydelse olika upptäckter inom det naturvetenskapliga området har haft och har för teknik, miljö, samhälle, människans levnadsvillkor och syn på naturen.

Genom undervisningen i den grundläggande inledande kursen i naturorienterande ämnen ska eleven sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i naturvetenskap för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, teknik, hälsa, miljö och samhälle,
- reflektera över, diskutera och värdera val och handlingar i vardagsliv, samhällsliv och arbetsliv, utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv,
- genomföra systematiska undersökningar i naturvetenskap, och

- använda naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara naturvetenskapliga samband i människokroppen, naturen, arbetslivet och samhället.

Centralt innehåll

Kropp och hälsa

- Hur den fysiska och psykiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion och sociala relationer.
- Vanligt förekommande sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas. Virus, bakterier, infektioner och smittspridning, antibiotika och resistenta bakterier.
- Kroppens organ och organsystem, deras namn, uppbyggnad, funktion och samverkan.
- Matens kemi kopplat till hälsa och miljö.
- Historiska och nutida metoder för att förlänga matens hållbarhet.

Miljö

- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.
- Kretslopp av materia. Fotosyntes, förbränning och andra grundläggande kemiska reaktioner.
- Naturen som resurs för rekreation och upplevelser och vilket ansvar vi har när vi utnyttjar den, till exempel utifrån allemansrätten.
- Vanliga kemikalier i hemmet. Deras användning och påverkan på hälsan och miljön samt hur de är märkta och bör hanteras.

Energi

- Människans användning av energi- och naturresurser historiskt, i nutid, lokalt och globalt samt vad det innebär för en hållbar utveckling och påverkan på klimatet.
- Elproduktion, eldistribution och elanvändning i samhället.
- Sambanden mellan spänning, ström, resistans och effekt i elektriska kretsar och hur de används i vardagliga sammanhang.
- Sambandet mellan elektricitet och magnetism och hur detta kan utnyttjas i vardaglig elektrisk utrustning.

Naturvetenskapliga metoder och arbetssätt

- Systematiska undersökningar. Planering, utförande och utvärdering.
- Mätningar vid systematiska undersökningar och i samband med detta använda mätutrustning.
- Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och rapporter, såväl med som utan digitala verktyg.
- Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i källor och samhällsdiskussioner med koppling till naturvetenskap.

| *Kunskapskrav för betyget E*

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **till viss del för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **i huvudsak** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **enkla** slutsatser. Eleven för **enkla** resonemang kring resultatens rimlighet och **bidrar till att ge förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att **ge exempel och beskriva** dessa med **viss** användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på **enkelt identifierbara** naturvetenskapliga samband. Eleven för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och **visar på** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.

| *Kunskapskrav för betyget D*

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

| *Kunskapskrav för betyget C*

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **relativt väl** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **utvecklade** slutsatser. Eleven för **utvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **goda** kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **relativt god** användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på **förhållandevis komplexa** naturvetenskapliga samband. Eleven för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och **visar på fördelar och begränsningar** hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.

Kunskapskrav för betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **väl** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **välutvecklade** slutsatser. Eleven för **välutvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet **i relation till möjliga felkällor** och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **god** användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på **komplexa** naturvetenskapliga samband. Eleven för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och **visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar** hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.

Kunskapskrav för betyget E	Kunskapskrav för betyget C	Kunskapskrav för betyget A
Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som till viss del för diskussionerna framåt. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett i huvudsak fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.	Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som för diskussionerna framåt. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett relativt väl fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.	Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi och samhälle och skiljer då fakta från värderingar. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett väl fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar.
Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då enkla slutsatser. Eleven för enkla resonemang kring resultatens rimlighet och bidrar till att ge förslag på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven enkla dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.	Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då utvecklade slutsatser. Eleven för utvecklade resonemang kring resultatens rimlighet och ger förslag på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven utvecklade dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.	Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, ändamålsenligt och effektivt sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då välutvecklade slutsatser. Eleven för välutvecklade resonemang kring resultatens rimlighet i relation till möjliga felkällor och ger förslag på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven välutvecklade dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har grundläggande kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att ge exempel och beskriva dessa med viss användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra enkla och till viss del underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på enkelt identifierbara naturvetenskapliga samband. Eleven för enkla och till viss del underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och visar på några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.	Eleven har goda kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att förklara och visa på samband inom dessa med relativt god användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på förhållandevis komplexa naturvetenskapliga samband. Eleven för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och visar på fördelar och begränsningar hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.	Eleven har mycket goda kunskaper om kropp och hälsa, miljö och energi och visar det genom att förklara och visa på samband inom dessa med god användning av naturvetenskapliga begrepp. Eleven kan föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang där företeelser som gäller kropp och hälsa, miljö och energi kopplas ihop och visar då på komplexa naturvetenskapliga samband. Eleven för välutvecklade och väl underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling.
---	---	--

Kurs: Grundläggande kurs i naturorienterande ämnen (fortsättningskurs)

Kurskod: GRNOB2

Verksamhetspoäng: 200

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i naturvetenskap har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom områden som miljö, teknik och energiförsörjning. Kunskaperna har också betydelse för att den enskilda individen ska kunna göra medvetna val till exempel kring hälsa och som konsument. Med kunskaper inom det naturvetenskapliga området får individen redskap för att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och handlingsberedskap för att verka och bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i naturorienterande ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att ställa frågor om naturvetenskapliga företeelser och sammanhang utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Vidare ska

undervisningen ge eleven förutsättningar att söka svar på naturvetenskapliga frågor med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor. Som en del av systematiska undersökningar ska eleven, genom praktiskt undersökande arbete, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digital som annan utrustning. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom detta ökar också elevens förmåga att formulera egna argument och göra egna ställningstaganden. Eleven kan därigenom också utveckla sin tilltro till att aktivt delta i olika situationer och sammanhang i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Undervisningen ska ge eleven möjlighet att utveckla förståelse för vilka konsekvenser de dagliga valen och handlingarna i vardagsliv, samhällsliv och arbetsliv får för människa, samhälle och natur. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla förmågan att värdera och hantera bland annat information och reklam riktad till enskilda personer men även i andra sammanhang där naturvetenskapliga kunskaper har betydelse. Därigenom ska eleven ges förutsättningar att hantera valsituationer i vardagsliv och arbetsliv som rör energi, teknik, hälsa, miljö och samhälle och kunna fatta välgrundade beslut.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar förtrogenhet med naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur de formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden. Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar förmågan att samtala om och tolka texter med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleven att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild. Ett historiskt perspektiv ger eleven inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt påverkar varandra och vilken betydelse olika upptäckter inom det naturvetenskapliga området har haft och har för teknik, miljö, samhälle, människans levnadsvillkor och syn på naturen.

Genom undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i naturorienterande ämnen ska eleven sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i naturvetenskap för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, teknik, hälsa, miljö, och samhälle,
- reflektera över, diskutera och värdera val och handlingar i vardagsliv, samhällsliv och arbetsliv, utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv,
- genomföra systematiska undersökningar i naturvetenskap, och
- använda naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara naturvetenskapliga samband i människokroppen, naturen, arbetslivet och samhället.

| **Kropp och hälsa**

- Människans fysiska och psykiska hälsa. Sjukdom, virus, infektioner och smittspridning, antibiotika och resistenta bakterier.
- Sexualitet, relationer och jämställdhet.
- Kroppens celler, organ och organsystem, deras uppbyggnad, funktion och samverkan.
- Matens näringsämnen och deras funktion i kroppen. Relationen mellan kropp och hälsa.
- Evolutionens mekanismer och uttryck, samt ärftlighet och förhållandet mellan arv och miljö.
- Genteknikens möjligheter och risker och etiska frågor som tekniken väcker.

| **Miljö**

- Naturvetenskapliga modeller för att beskriva och förklara till exempel växthuseffekten och klimatförändringar.
- Ekosystemens energiflöden och kretslopp av material. Fotosyntes, förbränning och andra ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.
- Biologisk mångfald och vad som gynnar respektive hotar den, till exempel inom jordbruk och fiske.
- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.

| **Energi**

- Energins flöde från solen genom naturen och samhället. Några sätt att lagra energi. Olika energislags energikvalitet samt deras för- och nackdelar för miljön och påverkan på klimatet.
- Energiflöden mellan föremål som har olika temperatur. Hur man kan påverka energiflödet, till exempel med hjälp av kläder, termos och husisoleringsring.
- Elproduktion, eldistribution och elanvändning i samhället.
- Sambanden mellan spänning, ström, resistans och effekt i elektriska kretsar och hur de används i vardagliga sammanhang.
- Sambandet mellan elektricitet och magnetism och hur detta kan utnyttjas i vardaglig elektrisk utrustning.
- Krafter, rörelser och rörelseförändringar i vardagliga situationer och hur kunskaper om detta kan användas.

| **Naturvetenskapliga metoder och arbetssätt**

- Systematiska undersökningar, experiment och fältstudier. Formulering av enkla frågeställningar, planering, utförande och utvärdering.
- Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och rapporter, såväl med som utan digitala verktyg.

- Mätningar vid systematiska undersökningar och i samband med detta använda mätutrustning.
- Naturvetenskapliga modeller och teoriers användbarhet och begränsningar.
- Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i källor och samhällsdiskussioner med koppling till naturvetenskap.
- Några historiska och nutida upptäckter inom det naturvetenskapliga området och deras betydelse för teknik, miljö, samhälle och människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Aktuella forskningsområden inom biologi, fysik och kemi.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med **enkla** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **till viss del för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **i huvudsak** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med **viss** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **enkla** slutsatser med **viss** koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för **enkla** resonemang kring resultatens rimlighet och **bidrar till att ge förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att **ge exempel och beskriva** dessa med **viss** användning av naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället och människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på **enkelt identifierbara** naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett **i huvudsak** fungerande sätt för att **beskriva och ge exempel från** områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dessutom för eleven **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar på** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **ge exempel på** och **beskriva** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

| Kunskapskrav för betyget C

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med **utvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **relativt väl** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med **relativt god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **utvecklade** slutsatser med **relativt god** koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för **utvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **goda** kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **relativt god** användning av naturvetenskapens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället, människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på **förhållandevis komplexa** naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett **relativt väl** fungerande sätt för att **förklara** och **visa på samband från** områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dessutom för eleven **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **visa på samband mellan** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

| Kunskapskrav för betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med **välutvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **väl** fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med **god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **välutvecklade** slutsatser med **god** koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för **välutvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet **i relation till möjliga felkällor** och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras **och visar på nya tänkbara frågeställningar att undersöka**. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband och något generellt drag** inom dessa med **god** användning av naturvetenskapens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället och människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på **komplexa** naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett **väl** fungerande sätt för att **förklara** och **generalisera från** områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dessutom för eleven **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **generalisera kring** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget E	Kunskapskrav för betyget C	Kunskapskrav för betyget A
Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med enkla motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som till viss del för diskussionerna framåt. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett i huvudsak fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med viss anpassning till syfte och målgrupp. Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även bidra till att formulera enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan jämföra resul-	Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med utvecklade motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som för diskussionerna framåt. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett relativt väl fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med relativt god anpassning till syfte och målgrupp. Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även formulera enkla frågeställningar och planeringar som det efter någon bearbetning går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven kan jämf	Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör kropp och hälsa, miljö, energi, teknik och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar naturvetenskapligt grundade ställningstaganden med välutvecklade motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett väl fungerande sätt i diskussioner och andra framställningar med god anpassning till syfte och målgrupp. Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även formulera enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, ändamålsenligt och effektivt sätt. Eleven kan jämföra resultaten med

taten med frågeställningarna och drar då enkla slutsatser med viss koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för enkla resonemang kring resultatens rimlighet och bidrar till att ge förslag på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven enkla dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.	föra resultaten med frågeställningarna och drar då utvecklade slutsatser med relativt god koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för utvecklade resonemang kring resultatens rimlighet och ger förslag på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven utvecklade dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.	frågeställningarna och drar då välutvecklade slutsatser med god koppling till naturvetenskapliga modeller och teorier. Eleven för välutvecklade resonemang kring resultatens rimlighet i relation till möjliga felkällor och ger förslag på hur undersökningarna kan förbättras och visar på nya tänkbara frågeställningar att undersöka. Dessutom gör eleven välutvecklade dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och rapporter.
Eleven har grundläggande kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att ge exempel och beskriva dessa med viss användning av naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra enkla och till viss del underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället och människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på enkelt identifierbara naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett i huvudsak fungerande sätt för att beskriva och ge exempel från områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dessutom för eleven enkla och till viss del	Eleven har goda kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att förklara och visa på samband inom dessa med relativt god användning av naturvetenskapens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället, människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på förhållandevis komplexa naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett relativt väl fungerande sätt för att förklara och visa på samband från områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dessutom för	Eleven har mycket goda kunskaper om kropp och hälsa, miljö, energi, materia och andra naturvetenskapliga sammanhang och visar det genom att förklara och visa på samband inom och något generellt drag inom dessa med god användning av naturvetenskapens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet, samhället och människokroppens byggnad och funktion kopplas ihop och visar då på komplexa naturvetenskapliga samband. Eleven använder naturvetenskapliga modeller på ett väl fungerande sätt för att förklara och generalisera från områdena kropp och hälsa, miljö och energi. Dess-

underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och visar på några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på och beskriva några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.	eleven utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och visar på fördelar och begränsningar hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan förklara och visa på samband mellan några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.	utom för eleven välutvecklade och väl underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan förklara och generalisera kring några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.
---	--	---

Kurs: Grundläggande kurs i samhällsorienterande ämnen (inledande kurs)

Kurskod: GRNSOA2

Verksamhetspoäng: 100

I alla tider har människor försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor, både de sociala sammanhang de ingår i samt hur det förflutna påverkar livet idag och de val som görs inför framtiden. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger individen verktyg att delta i samhällslivet, att påverka sin livssituation och att bidra till samhällets utveckling. Dessa kunskaper är särskilt betydelsefulla i en komplex samtid som präglas av snabb utvecklingstakt, globalisering och mångfald.

Syfte

Undervisningen i den grundläggande inledande kursen i samhällsorienterande ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå syftar till att eleven utifrån tvärvetenskapliga perspektiv utvecklar kunskaper om samhället och om människors livsvillkor. Samhällskunskap, historia, religionskunskap och geografi bidrar med olika ämnesperspektiv på det svenska samhällets utveckling, förutsättningar och utmaningar. Eleven ska genom undervisningen därmed få en grund för en bredare samhällsförståelse samt utveckla tilltro till sin egen förmåga att aktivt delta i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Eleven ska i undervisningen även ges möjligheter att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla kunskaper om geografiska samband och olika livsmiljöer. Eleven ska i undervis-

ningen även bli uppmärksammas på frågor som rör naturresurser och hållbar utveckling.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. Eleven ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Eleven ska i undervisningen ges förutsättningar att utveckla kunskaper om religioner och olika livsåskådningar. Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur olika traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleven att reflektera över olika livsfrågor, sina identiteter och sitt etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskaper om hur man kritiskt kan granska fakta och förhållanden inom det samhällsorienterande området. Eleven ska i undervisningen ges förutsättningar att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt vilket omfattar att söka och värdera information från olika källor och medier. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur samhället påverkas av digitaliseringen.

I undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och principer. Eleven ska ges möjlighet att reflektera över sin egen roll i det demokratiska samhället och vad det innebär att vara en aktiv, ansvarstagande och delaktig medborgare. Därigenom ska eleven stimuleras att engagera sig i och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i den grundläggande inledande kursen i samhällsorienterande ämnen ska eleven sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen organiseras, fungerar och förändras samt hur individer och grupper samverkar,
- använda en geografisk referensram samt reflektera över samspelet mellan människa, natur och samhälle,
- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- analysera religioner och livsåskådningar och hur de påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,
- söka, analysera och kritiskt granska information från olika källor samt uttrycka och värdera olika ståndpunkter och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv, samt
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Centralt innehåll

Individen och samhället

- Sveriges geografi och geografiska förutsättningar, till exempel befolkning, kulturlandskap och infrastruktur.
- Geografiska metoder och arbetssätt, till exempel kartan och dess uppbyggnad.

- Att flytta mellan länder och inom ett land. Orsaker och konsekvenser.
- Centrala samhällsfunktioner och olika stödfunktioner i samhället, till exempel räddningstjänst, sjukvård och socialtjänst.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Vanliga traditioner och högtider, bland annat med anknytning till kristendomen.
- Religioner och andra livsåskådningar i världen och i ett mångkulturellt Sverige.
- Kulturliv och friluftsliv i Sverige.

| Så styrs Sverige

- Den svenska demokratin och välfärdssamhällets framväxt.
- Sveriges demokratiska och politiska organisation på lokal och nationell nivå – riksdag, regering, landsting och kommuner.
- Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort.

| Information och kommunikation

- Det svenska medielandskapet. Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel traditionella massmedier och sociala och digitala medier.
- Möjligheter och utmaningar i det förändrade medielandskapet. Möjligheter och utmaningar förknippade med internet och digital kommunikation.
- Metoder för att söka information från olika källor i de samhällsorienterade ämnena. Hur man kan bearbeta och värdera information.

| Rättigheter och rättsskipning

- Grundläggande mänskliga rättigheter. Fri- och rättigheter samt skyldigheter i ett demokratiskt samhälle. Jämlikhet och jämställdhet i ett mångkulturellt Sverige.
- Urfolket samerna och nationella minoriteter i Sverige.
- Lagstiftning, lagar och normer. Kriminalitet och rättssystemet.

| Privatekonomi och samhällsekonomi

- Privatekonomi. Inkomster, utgifter, skatt, transfereringar, lån, sparande och betalningsformer.
- Offentlig ekonomi. Skatter och vad de används till.
- Arbetsmarknaden i Sverige. Utbildningsvägar, yrkesval, entreprenörskap och olika anställningsformer.

| *Kunskapskrav för betyget E*

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra **enkla** resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan beskriva historiska förutsättnings betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra **enkla** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.

Eleven kan på ett **i huvudsak** fungerande sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med **enkla** argument. Eleven har **grundläggande** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **enkla** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

| *Kunskapskrav för betyget D*

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

| *Kunskapskrav för betyget C*

Eleven har **goda** kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra **utvecklade** resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett **fungerande** sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett **fungerande** sätt.

Eleven kan beskriva historiska förutsättnings betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.

Eleven har **goda** kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.

Eleven kan på ett **fungerande** sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med **utvecklade** argument. Eleven har **goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det

genom att föra **utvecklade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **fungerande** sätt och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra **välutvecklade** resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan beskriva historiska förutsättningar betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med **välutvecklade** argument. Eleven har **mycket goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **välutvecklade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **väl fungerande** sätt och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E	Kunskapskrav för betyget C	Kunskapskrav för betyget A
Eleven har grundläggande kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra enkla resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan beskriva historiska förutsättnings betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven har grundläggande kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra enkla resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.	Eleven har goda kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra utvecklade resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett fungerande sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett fungerande sätt. Eleven kan beskriva historiska förutsättnings betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven har goda kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra utvecklade resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.	Eleven har mycket goda kunskaper om samhället och människors livsvillkor i samhället. Eleven visar det genom att ange några viktiga samhällsfunktioner samt genom att föra välutvecklade resonemang om olika samhällsfrågor ur olika ämnesperspektiv och beskriver då samband mellan någon orsak och konsekvens på ett väl fungerande sätt. Eleven kan även använda några geografiska begrepp och kartor på ett väl fungerande sätt. Eleven kan beskriva historiska förutsättnings betydelse för samhällens utformning och visar det genom att föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven har mycket goda kunskaper om centrala tankegångar i några av världsreligionerna och visar det genom att föra välutvecklade resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner.

Eleven kan på ett i huvudsak fungerande sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med enkla argument. Eleven har grundläggande kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra enkla resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett i huvudsak fungerande sätt och för enkla resonemang om informationens och källornas användbarhet.	Eleven kan på ett fungerande sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med utvecklade argument. Eleven har goda kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra utvecklade resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett fungerande sätt och för utvecklade resonemang om informationens och källornas användbarhet.	Eleven kan på ett väl fungerande sätt diskutera och värdera olika ståndpunkter och perspektiv i några aktuella samhällsfrågor samt argumentera för egna ståndpunkter med välutvecklade argument. Eleven har mycket goda kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra välutvecklade resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett väl fungerande sätt och för välutvecklade resonemang om informationens och källornas användbarhet.
---	---	---

Kurs: Grundläggande kurs i samhällsorienterande ämnen (fortsättningskurs)

Kurskod: GRNSOB2

Verksamhetspoäng: 200

I alla tider har människor försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor, både de sociala sammanhang de ingår i samt hur det förflutna påverkar livet idag och de val som görs inför framtiden. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger individen verktyg att delta i samhällslivet, att påverka sin livssituation och att bidra till samhällets utveckling. Dessa kunskaper är särskilt betydelsefulla i en komplex samtid som präglas av snabb utvecklingstakt, globalisering och mångfald.

Syfte

Undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i samhällsorienterande ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå syftar till att eleven utifrån tvärvetenskapliga perspektiv utvecklar kunskaper om samhället och om människors livsvillkor. Samhällskunskap, historia, reli-

gionskunskap och geografi bidrar med olika ämnesperspektiv på det svenska samhällets utveckling, förutsättningar och utmaningar. Eleven ska genom undervisningen därmed få en grund för en bredare samhällsförståelse samt utveckla tilltro till sin egen förmåga att aktivt delta i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Eleven ska i undervisningen även ges möjligheter att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla kunskaper om geografiska samband och olika livsmiljöer. Eleven ska i undervisningen även bli uppmärksam på frågor som rör naturresurser och hållbar utveckling.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. Eleven ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Eleven ska i undervisningen ges förutsättningar att utveckla kunskaper om religioner och olika livsåskådningar. Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur olika traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleven att reflektera över olika livsfrågor, sina identiteter och sitt etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskaper om hur man kritiskt kan granska fakta och förhållanden inom det samhällsorienterande området. Eleven ska i undervisningen ges förutsättningar att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt vilket omfattar att söka och värdera information från olika källor och medier. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur samhället påverkas av digitaliseringen.

I undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och principer. Eleven ska ges möjlighet att reflektera över sin egen roll i det demokratiska samhället och vad det innebär att vara en aktiv, ansvarstagande och delaktig medborgare. Därigenom ska eleven stimuleras att engagera sig i och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i samhällsorienterande ämnen ska eleven sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen organiseras, fungerar och förändras samt hur individer och grupper samverkar,
- använda en geografisk referensram samt reflektera över samspelet mellan människa, natur och samhälle,
- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- analysera religioner och livsåskådningar och hur de påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,

- söka, analysera och kritiskt granska information från olika källor samt uttrycka och värdera olika ståndpunkter och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv, samt
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Centralt innehåll

Individer, gemenskaper och livsmiljöer

- Sveriges geografi och förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, både i nutid och ett historiskt perspektiv, till exempel mark, vatten och klimat.
- Geografins metoder och arbetssätt, till exempel olika slags kartor, diagram och tabeller.
- Hur klimatförhållanden påverkar människors levnadsvillkor.
- Migration förr och nu, dess orsaker och konsekvenser. Integration och segregation i samhället.
- Sveriges välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som nyhetsförmedlare, underhållare, opinionsbildare och samhällsgranskare. Olika slags medier och deras uppbyggnad och innehåll.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.
- Metoder för att söka information från olika källor i de samhällsorienterande ämnena. Hur man kan bearbeta och värdera information.

Rättigheter och rättskipning

- Grundläggande mänskliga rättigheter och demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter. Jämlikhet och jämställdhet i Sverige. Etiska och moraliska dilemman.
- Sveriges grundlagar samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag. Rättssystem och principer för rättssäkerhet i Sverige.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomi hänger samman.
- Orsaker till förändringar i samhällsekonomin, nationellt och globalt och vilka effekter de kan få för individer, grupper och länder.

- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Hur socioekonomisk bakgrund, kön och etnicitet påverkar utbildning, boende, välfärd, ekonomiska resurser, makt och inflytande.
- Digitaliseringens betydelse för samhällsutveckling inom olika områden, till exempel påverkan på arbetsmarknad och infrastruktur samt förändrade attityder och värderingar.

| Beslutsfattande och politiska idéer

- Sveriges demokratiska och politiska organisation på lokal och nationell nivå – riksdag, regering, landsting och kommuner.
- Politiska val och partier i Sverige. Folkkrörelser. Hur politiska partier bildades och framväxten av den allmänna rösträtten.
- Europeiska unionen (EU) och dess beslutsorgan.

| Etik, religion och samhälle

- Begreppen religion och livsåskådning samt centrala tankegångar i världsreligionerna. Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter, grupptillhörigheter och livsstilar.
- Religionernas roll i några aktuella politiska skeenden och konflikter utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Etiska frågor, resonemang och modeller.

| Historiska sammanhang och begrepp

- Historiska tidsperioder, händelser och personer fram till cirka 1900 med betydelse för vår egen tid, till exempel forna civilisationer och revolutioner. Imperialism och industrialisering.
- Historiska tidsperioder, händelser och personer från cirka 1900 till nutid, till exempel de båda världskrigen och efterkrigstiden. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord.
- Aktuella konflikter i världen och historiska perspektiv på dessa.
- Internationella samarbeten. FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen (EU).

| Kunskapskrav

| Kunskapskrav för betyget E

Eleven har **grundläggande** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **enkla** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människ-

ors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att **beskriva** centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i **viss utsträckning** redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **enkla** samband med **enkla och till viss del** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **enkla** resonemang och **till viss del** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **enkla** resonemang och **till viss del** underbyggda argument och kan då i **viss utsträckning** växla mellan olika perspektiv.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **enkla** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla och till viss del underbyggda** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C

Eleven har **goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **utvecklade** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **fungerande** sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **utvecklade** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett **fungerande** sätt.

Eleven har **goda** kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra **utvecklade** och underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.

Eleven har **goda** kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att **förklara och visa på samband mellan** centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i **förhållandevis stor utsträckning** redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhällseliga förhållanden och skeenden.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **utvecklade** samband med **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **utvecklade** resonemang och **relativt väl** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **utvecklade** resonemang och **relativt väl** underbyggda argument och kan då i **relativt stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Eleven har **goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **fungerande** sätt och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informations och källornas användbarhet.

| Kunskapskrav för betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

| Kunskapskrav för betyget A

Eleven har **mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **välutvecklade** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **välutvecklade** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade** och underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att **förklara och visa på samband och generella mönster kring** centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i **stor utsträckning** redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhällseliga förhållanden och skeenden.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **välutvecklade** samband med **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **välutvecklade** resonemang och **väl** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **välutvecklade** resonemang och **väl** underbyggda argument och kan då i **stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **välutvecklade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett **väl fungerande** sätt och för **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E	Kunskapskrav för betyget C	Kunskapskrav för betyget A
Eleven har grundläggande kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra enkla resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett i huvudsak fungerande sätt.	Eleven har goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då utvecklade samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra utvecklade resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett fungerande sätt.	Eleven har mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då välutvecklade samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett väl fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra välutvecklade resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka. Eleven kan även använda geografiska begrepp och kartor på ett väl fungerande sätt.

Eleven har grundläggande kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.	Eleven har goda kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra utvecklade och underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.	Eleven har mycket goda kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra välutvecklade och underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i.
Eleven har grundläggande kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att beskriva centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i viss utsträckning redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden.	Eleven har goda kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att förklara och visa på samband mellan centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i förhållandevis stor utsträckning redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden.	Eleven har mycket goda kunskaper om världsreligionerna och visar det genom att förklara och visa på samband och generella mönster kring centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven kan även i stor utsträckning redogöra för hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden.
Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla resonemang och till viss del underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då utvecklade samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med utvecklade resonemang och relativt väl underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då välutvecklade samband med välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med välutvecklade resonemang och väl underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda

människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla resonemang och till viss del underbyggda argument och kan då i viss utsträckning växla mellan olika perspektiv.	kan betyda för människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med utvecklade resonemang och relativt väl underbyggda argument och kan då i relativt stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.	för människor. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med välutvecklade resonemang och väl underbyggda argument och kan då i stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.
Eleven har grundläggande kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra enkla resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett i huvudsak fungerande sätt och för enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas användbarhet.	Eleven har goda kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra utvecklade resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett fungerande sätt och för utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om informationens och källornas användbarhet.	Eleven har mycket goda kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra välutvecklade resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället. Eleven kan söka information från några källor inom det samhällsorienterande området och använder då olika källor på ett väl fungerande sätt och för välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Historia

Kurskod: GRNHIS2

Verksamhetspoäng: 150

Ansvarig utgivare: Anna Westerholm
Redaktörer: Ingela Byström och Lena Nordqvist
Redaktionens adress: Skolverket, 106 20 Stockholm
Telefon: 08-527 332 00
Telefax: 08-24 44 20
Prenumeration och separatexemplar:
Norstedts Juridik kundservice, 106 47 Stockholm
Telefon 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Internet: www.nj.se/offentliga_publicationer

Elanders Sverige AB, 2018